

საქართველოში საგარეო ვაჭრობის ძირითადი მაჩვენებლების დინამიკა მსოფლიო პანდემიის პირობებში

ეკა ლეჟავა

სტუ-ს დოქტორანტი

DYNAMICS OF THE MAIN INDICATORS OF FOREIGN TRADE IN GEORGIA IN THE CONDITIONS OF THE WORLD PANDEMIC

Eka Lezhava
Doctorant of GTU

RESUME

Nowadays, almost every country in the world is involved in the international trade. **Georgia is a country with a small open economy.** The small open economy refers to the existence of a small-scale economy compared to the world economy with the trading partners, among them. Consequently, the country has no economic impact on the world market. On the contrary, recent changes in world markets have a significant impact on its foreign economic activity. However, the relatively small scale of the economy requires significant integration of the country into international trade.

Therefore, foreign trade plays a crucial role in the recovery of the Georgian economy.

Georgia has a negative foreign trade balance. Consequently, the economic goal of the country is to improve the negative trade balance.

Georgia, as a small open economy country, is actively involved in international trade relations and its economy is even more dependent on the economic situation and stability of partner countries. This became even more apparent after the major challenge in the world today - such as the coronavirus (COVID-19).

The world is fighting against the invisible enemy, the coronavirus (COVID-19), which has infected 4,034,979 people recovered 1,400,281 and killed 276,707, including 626 cases in Georgia, 297 recovered and 10 dead, according to the data of 9th May, 2020. Coronavirus (COVID-19) is a difficult challenge and a significant threat to both global health and the economy. The negative impact of COVID-19 on the world economy as well as on the Georgian economy is irreversible.

It is quite difficult to make accurate predictions about the economic impact that COVID-19 will have on the country's economy and foreign trade, but if we compare the data of the first quarter of 2020 with the same period last year, then the negative impact of the virus on foreign trade turnover is clear.

As we can see from the study and analysis of ma-

terials published by the National Statistics Office of Georgia, the negative impact of the invisible virus in the world is seen in each component of foreign trade, which will become even more significant in the future and will be the subject of new research and discussion. It is also important to note that the degree of diversification quality of Georgia's foreign trade by countries and commodity (goods) groups remains unchanged and does not meet the country's minimum requirements of the national and the economic security.

შესავალი

დღეს საერთაშორისო ვაჭრობაში მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაა ჩართული, ვინაიდან ვერც ერთი მათგანი ვერ შეძლებს იყოს თვითკმარი და მხოლოდ თავისი წარმოების პროდუქციით უზრუნველყოს საკუთარი მოსახლეობის ერთობლივი მოთხოვნა. შრომის საერთაშორისო დანაწილების პირობებში ქვეყანას ყოველთვის სჭირდება რესურსების, სამომხმარებლო პროდუქციისა და მომსახურების იმპორტირება, ხოლო საიმპორტო ხარჯების დაფარვის ძირითადი წყაროა ექსპორტიდან მიღებული შემოსავალი.

საქართველო წარმოადგენს ქვეყანას მცირე ღია ეკონომიკით. მცირე ღია ეკონომიკა გულისხმობს მსოფლიო ეკონომიკასთან, მ. შ., სავაჭრო პარტნიორებთან შედარებით მცირე მოცულობის ეკონომიკის არსებობას. შესაბამისად, მსოფლიო ბაზარზე ქვეყანას არ გააჩნია ეკონომიკური გავლენა. პირიქით, მის საგარეო-ეკონომიკურ საქმიანობაზე არსებით ზეგავლენას ახდენს მსოფლიო ბაზრებზე მდინარე ცვლილებები. ამასთან, ეკონომიკის შედარებით მცირე მასშტაბი მოითხოვს ქვეყნის მნიშვნელოვან ინტეგრაციას საერთაშორისო ვაჭრობაში.

ამრიგად, საქართველოს ეკონომიკის გაჯანსაღებაში საგარეო ვაჭრობას გადამწყვეტი როლი აკისრია. საგარეო ვაჭრობის ეფექტიანობის ერთ-ერთი ძირითადი მაჩვენებელია ქვეყნის საგარეო სავაჭრო ბალანსის სტრუქტურა. ამ თვალსაზრისით, საგარეო ეკონომიკური პოლიტიკის მნიშვნელოვან ამოცანას საქართველოში წარმოადგენს ექსპორტის ისეთი ზრდა, რომელიც უზრუნველყოფს მის მაქსიმალურ მიახლოებას იმპორტთან.

საქართველოს გააჩნია უარყოფითი საგარეო სავაჭრო სალდო¹ (იხ. ცხრილი 1). შესაბამისად, ქვეყ-

1 საქართველოს საგარეო ვაჭრობა 2019, საქართველოს სტატისტიკის სამსახური.

ცხრილი 1. საგარეო ვაჭრობის ზოგადი მაჩვენებლები 2014-2019 წწ.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ექსპორტი	2861.0	2204.2	2113.0	2735.8	3355.7	3771.5
იმპორტი	8601.8	7300.2	7293.9	7943.1	9136.5	9063.2
სალდო	-5740.8	-5096.0	-5180.9	-5207.3	-5780.8	-5291.8

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სამსახური

ნის ეკონომიკურ მიზანს წარმოადგენს უარყოფითი სავაჭრო ბალანსის გაუმჯობესება, ხოლო საერთაშორისო ეკონომიკურ სივრცეში ინტეგრაციისათვის მიზანს წარმოადგენს სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებთან ეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავება, ორმხრივი, რეგიონალური და მრავალმხრივი სავაჭრო ურთიერთობების, ასევე პრეფერენციული და თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმების განვითარება.

საქართველო, როგორც მცირე ღია ეკონომიკის მქონე ქვეყანა აქტიურად მონაწილეობს საერთაშორისო სავაჭრო ურთიერთობებში და მისი ეკონომიკა გარკვეულწილად დამოკიდებულია კი ხდება პარტნიორი ქვეყნების ეკონომიკურ მდგომარეობასა და სტაბილურობაზე. ეს კიდევ უფრო ცხადი გახდა დღეს მსოფლიოში არსებული მთავარი გამოწვევის შემდეგ - როგორც არის კორონა ვირუსი (COVID-19).

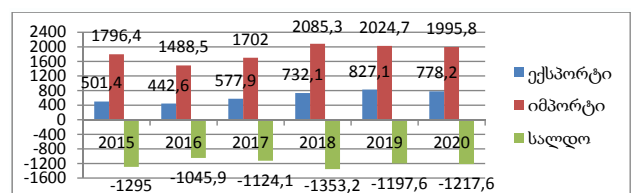
მსოფლიო ებრძვის უჩინარ მტერს, კორონარულ ვირუსს (COVID-19), რომლითაც 4 მაისის მონაცემებით მსოფლიოში უკვე დაინფიცირებულია 3 621 111 ადამიანი, გამოჯანმრთელებული 1 179 189, ხოლო გარდაცვლილი 250 817², მათ შორის კი საქართველოში დაფიქსირდა 626 შემთხვევა, 297 გამოჯანმრთელებული და 10 გარდაცვლილი³. კორონავირუსი (COVID-19) რთული გამოწვევა და მნიშვნელოვანი საფრთხეა როგორც მსოფლიო ჯანდაცვისათვის, ასევე გლობალური ეკონომიკისთვის. ისევე როგორც მსოფლიო ეკონომიკაზე, ასევე საქართველოს ეკონომიკაზე COVID-19-ის ნეგატიური ეფექტი შეუქცევადი მოცემულობაა.

საერთაშორისო⁴ თუ ქართული⁵ ორგანიზაციების, მეცნიერ-ეკონომისტების მიერ აქტიური მსჯელობა მიმდინარეობს თუ რა გავლენა შეიძლება მოახდინოს პანდემიამ გლობალურ და ეროვნულ ეკონომიკაზე⁶. მიუხედავად ამისა, საკმაოდ რთულია ზუსტი პროგნოზების გაკეთება იმ ეკონომიკური

გავლენის შესახებ, რომელსაც COVID-19 მოახდენს ქვეყნის ეკონომიკაზე და საგარეო ვაჭრობაზე, თუმცა თუ შევადარებთ 2020 წლის პირველი კვარტალის მონაცემებს წინა წლის ანალოგიურ პერიოდს, მაშინ ნათლად იკვეთება ვირუსის უარყოფითი გავლენა საგარეო ვაჭრობის ბრუნვაზე.

2020 წლის იანვარი-მარტის პერიოდში საქართველო მსოფლიოს 123 ქვეყანასთან ვაჭრობდა, 2019 წლის საანგარიშო პერიოდში კი 124 ქვეყანასთან ჰქონდა სავაჭრო ურთიერთობა.

საგარეო ვაჭრობის ზოგადი მაჩვენებლები 2015-2020 იანვარი-მარტი მლნ აშშ დოლარი დიაგრამა N1

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სამსახური

მონაცემთა ანალიზი გვიჩვენებს, 2020 წლის პირველ კვარტალში, საქართველოს ექსპორტმა 778.2 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია, რაც 5.9 %-ით ნაკლებია 2019 წლის შესაბამისი პერიოდის მაჩვენებელზე. ასევე 2020 წლის პირველ კვარტალში, იმპორტმა 1995.8 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 1.4 %-იანი კლება 2019 წლის პირველ კვარტალთან შედარებით (იხილეთ დიაგრამა N1).

2020 წლის პირველ კვარტალში საქართველოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ (არადეკარირებული ვაჭრობის გარეშე) 2 773.9 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის შესაბამისი პერიოდთან შედარებით 2.7 პროცენტით ნაკლებია.

პირველი კვარტალის მონაცემების გაანალიზებით, 2015 წლის იანვარი-მარტის შემდეგ, 2019 წლის პირველ კვარტალში, საქართველოს ექსპორტმა ყველაზე მაღალ წილს მიაღწია მთლიან საგარეო სავაჭრო ბრუნვაში და შეადგინა 29%, მაგრამ 2020 წელს ისევ შემცირდა და 28.1% გახდა (იხილეთ დიაგრამა N2).

2017 წლიდან მოყოლებული, ყოველი წლის პირველ კვარტალში, ექსპორტი იზრდება და იმპორტი

2 <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

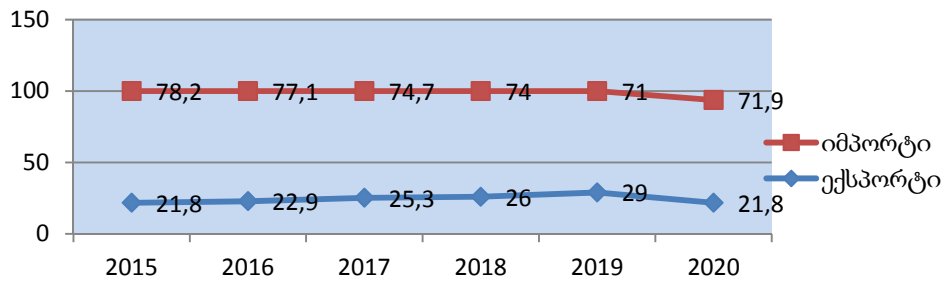
3 <https://stopcov.ge/>

4 <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/evaluating-the-initial-impact-of-covid-19-containment-measures-on-economic-activity/>

5 ეკონომიკური შედეგები მსოფლიოსა და საქართველოსთვის, Covid-19 ეკონომიკური შედეგები მსოფლიოსა და საქართველოსთვის, ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი.

6 <https://joebiden.com/covid19/>

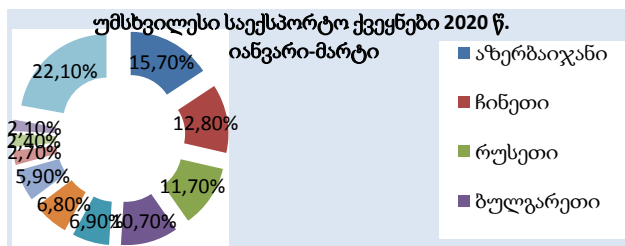
საგარეო ვაჭრობის მაჩვენებლების წილი ბრუნვაში (%) 2015-2020 წ.წ იანვარი-მარტი
დიაგრამა N2

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სამსახური

მცირდება, ხოლო 2020 წლის მიმდინარე პერიოდში იმპორტი კვლავ გაიზარდა 1.27 %-ით, ხოლო ექსპორტი შემცირდა 3.1%-ით. 2020 წლის პირველ კვარტალში, ქვეყნების რაოდენობამ, რომელთანაც საქართველოს სავაჭრო ბალანსი დადებითი იყო, 39 შეადგინა, რაც 22 % - ით (11 ქვეყანა) გაუარესებული მაჩვენებელია 2019 წლის პირველ კვარტალთან შედარებით. უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი დაფიქსირდა 84 ქვეყანასთან, 2019 წლის პირველ კვარტალში აღნიშნული 74 ქვეყანას შეადგენდა. 2020 წლის პირველ კვარტალში, საქართველოს ძირითადი საექსპორტო პარტნიორები არიან აზერბაიჯანი (15.7%), ჩინეთი (12.8%), რუსეთი (11.7%). 2019 წლის მიმდინარე პერიოდში კი პირველ სამეულს რუსეთი (16.4), აზერბაიჯანი (10.3) და ბულგარეთი (8.2%) წარმოადგენდა.⁷ აღსანიშნავია, რომ პირველ ათეულს გამოაკლდა ისეთი ქვეყნები როგორიც იყო: რუმინეთი და უზბეკეთი, ხოლო უმსხვილეს ექსპორტიორთა სიაში გვხვდება ესპანეთი და შვეიცარია (იხილეთ დიაგრამა N3).

დიაგრამა N3

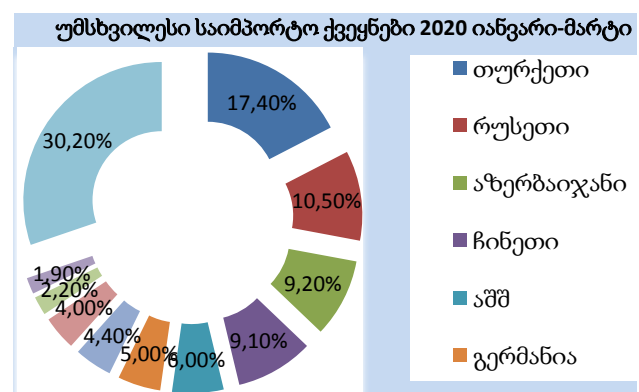
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სამსახური

2020 საქართველოს ძირითადი პირველ სამეულში შემავალი საიმპორტო პარტნიორები არიან: თურქეთი (348.3 მლნ. აშშ დოლარი), რუსეთი (210.1 მლნ აშშ დოლარი) და აზერბაიჯანი (184.3 მლნ აშშ დოლარი). ქვეყნების მიხედვით, 2020 წლის პირველ კვარტალში, 2019 წლის პირველ კვარტალთან შედარებით, იმპორტის მოცულობა ყველაზე მეტად

⁷ საქონლით საგარეო ვაჭრობა საქართველოში 2020 (იანვარი - მარტი) წინასწარი შედეგები, 21.04.2020, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

ჩინეთიდან შემცირდა 2%-ით. აღსანიშნავია, რომ პირველ ათეულს წინა წლის მიმდინარე პერიოდთან შედარებით გამოაკლდა ისეთი ქვეყნები როგორიც იყო: რუმინეთი და უზბეკეთი, ხოლო უმსხვილეს 10 იმპორტიორთა სიაში გვხვდება იაპონია და იტალია (იხილეთ დიაგრამა N4).

დიაგრამა N4

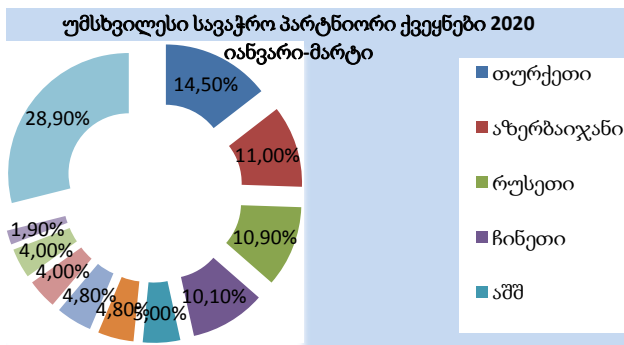

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სამსახური

2020 წლის იანვარ-მარტში ათი უმსხვილესი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნის წილმა საქართველოს მთლიან საგარეო სავაჭრო ბრუნვაში 71.1 პროცენტი შეადგინა. ქვეყნის უმსხვილესი ათეულში წინა წლის მიმდინარე პერიოდისგან განსხვავებით არ არის რუმინეთი და მის ადგილს ათეულის ბოლოს იტალია იკავებს. ასევე აშშ დაწინაურდა მე-7 ადგილიდან 2 საფეხურით. ჩინეთი კვლავ მეოთხე ადგილზეა და კვლავ ბულგარეთის წილი სავაჭრო ურთიერთობებში უფრო მაღალია ვიდრე გერმანიის (დიაგრამა N5).

აღსანიშნავია, რომ ერთი და იგივე ტიპის ოთხი უმსხვილესი საიმპორტო საქონელი გვხვდება 2019-2020 წლების იანვარი-მარტის პერიოდში. იცვლება მათი თანაფარდობა, მაგრამ არა შემადგენლობა. კონკრეტულად კი უმსხვილესი საიმპორტო სასაქონლო ჯგუფი 2020 წლის იანვარ-მარტში წარმოდგენილი იყო მსუბუქი ავტომობილების სახით, რომლის იმპორტმა 173.8 მლნ აშშ დოლარი და მთელი იმპორტის 8.7 პროცენტი შეადგინა, რაც გა-

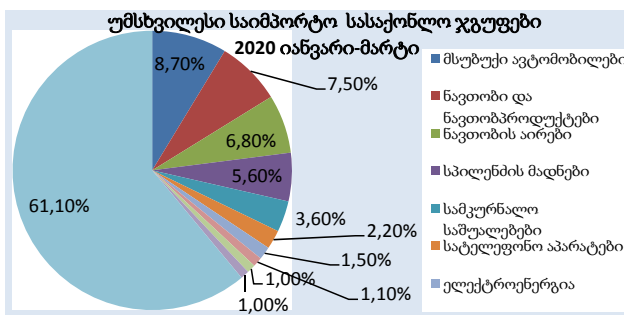
დიაგრამა N5

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სამსახური

ზრდილია 8.7 % - ით. მეორე ადგილს იკავებდა ნავთობი და ნავთობპროდუქტები 150.4 მლნ აშშ დოლარით, რაც შემცირებულია 0.1 % -ით (იმპორტის 7.5 პროცენტი), მესამე ადგილზეა ნავთობის აირები 135.5 მლნ აშშ დოლარით, რაც გაზრდილია 3.4%-ით (იმპორტის 6.8 პროცენტი), ხოლო მეოთხე ადგილზეა სპილენძის მადნები 111.1 მლნ აშშ დოლარით, რაც შემცირებულია 7.6 %-ით (იმპორტის 5.6 პროცენტი). იგივე უმსხვილესი საიმპორტო სასაქონლო ჯგუფი იყო წარმოდგენილი 2019 წლის იანვარ-მარტში, მაგრამ სხვადასხვა თანაფარდობით (იხილეთ დიაგრამა N6).

დიაგრამა N6

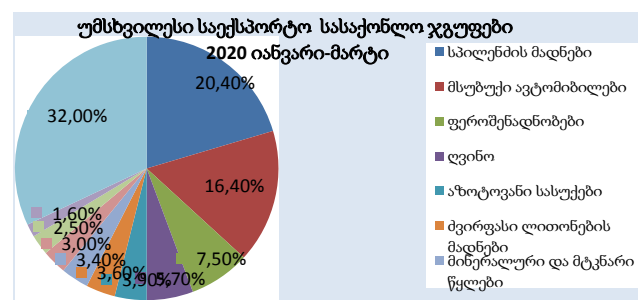

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სამსახური

2020 წლის იანვარ-მარტში სასაქონლო ჯგუფებიდან საექსპორტო ათეულში პირველი ადგილი სპილენძის მადნებმა და კონცენტრატებმა დაიკავა 159.0 მლნ აშშ დოლარით, რაც 17.3%-ით გაიზარდა და მთელი ექსპორტის 20.4 პროცენტს შეადგენს. მეორე ადგილს იკავებს მსუბუქი ავტომობილები 127.9 მლნ აშშ დოლარით, რაც 26 %-ით გაიზარდა (მთლიანი ექსპორტის 16.4 პროცენტი), მესამე ადგილზეა ფეროშენადნობები 58.2 მლნ აშშ დოლარით, რაც 39.1 %-ით შემცირდა (მთლიანი ექსპორტის 7.5 პროცენტი), ხოლო მეოთხე ადგილზეა ლვინო 44.3 მლნ აშშ დოლარით, რაც ასევე შემცირდა 9.6 %-ით (მთლიანი ექსპორტის 5.7 პროცენტი). წინა წლის ანალოგიურ პერიოდში კი ამ უმსხვილეს ექსპორტიორ სასაქონლო ჯგუფებს წარმოადგე-

ნდა: პირველი ადგილი - სპილენძის მადნები და კონცენტრატები 135.6 მლნ აშშ დოლარი (ექსპორტის 16.4%), მეორე ადგილს იკავებდა მსუბუქი ავტომობილები, 99.1 მლნ აშშ დოლარით (მთლიანი ექსპორტის 12.0%), მესამე ადგილზე იყო ფეროშენადნობები, 95.6 მლნ აშშ დოლარით (11.6 %), ხოლო მეოთხე ადგილზე იყო მედიკამენტები დაფასოებული 52.5 მლნ აშშ დოლარით (6.3%). როგორც ვხედავთ პირველი სამეული არის უცვლელი, მაგრამ 2020 წელს შემცირდა სამედიცინო მედიკამენტების ექსპორტი 76.8 პროცენტით, ხოლო იმპორტი შემცირდა 19.6 პროცენტით (იხილეთ დიაგრამა N7).

დიაგრამა N 7

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სამსახური

საბოლოოდ შეიძლება აღინიშნოს, რომ 2020 წლის პირველ კვარტალში საქართველოს სავაჭრო ბალანსმა -1217.6 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. აღნიშნული, 2019 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, 20 მლნ აშშ დოლარით გაუმჯობესებული მაჩვენებელია (-1 197.6 იყო 2019). მაგრამ როგორც სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნებული მასალების შესწავლისა და ანალიზის საფუძველზე ვხედავთ საგარეო ვაჭრობის თითოეულ კომპონენტში იგრძნობა მსოფლიოში არსებული უჩინარი ვირუსის უარყოფითი გავლენა, რაც კიდევ უფრო საგრძნობი გახდება მომავალში და ახალი კვლევისა და განხილვის საგანი იქნება. ასევე მნიშვნელოვანია, ის რომ საქართველოს საგარეო ვაჭრობის დივერსიფიკაციის ხარისხი ქვეყნებისა და სასაქონლო ჯგუფების მიხედვით რჩება უცვლელი და ვერ აკმაყოფილებს ქვეყნის ეროვნულ-ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მინიმალურ მოთხოვნებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქონლით საგარეო ვაჭრობა საქართველოში 2020 (იანვარი - მარტი) წინასწარი შედეგები, 21.04.2020, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.
2. საქონლით საგარეო ვაჭრობა საქართველოში 2020 (იანვარი-თებერვალი) წინასწარი შედეგები,

19.03.2020, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

3. საქონლით საგარეო ვაჭრობა საქართველოში 2019 (იანვარი - მარტი) წინასწარი შედეგები, 19.04.2020, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

4. საქონლით საგარეო ვაჭრობა საქართველოში 2019 წინასწარი შედეგები, 20.01.2020, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

5. ეკონომიკური შედეგები მსოფლიოსა და საქართველოსთვის, Covid-19 ეკონომიკური შედეგები მსოფლიოსა და საქართველოსთვის, ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი.

6. საქონლით საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკის წარმოების მოკლე მეთოდოლოგია და პრაქტიკა საქართველოში, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

7. გურამ ჯოლია - საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობები, თბილისი 2015.

8. გიორგი აბულაძე - საქართველოს საექსპორტო პოტენციალის ამაღლების გზები გლობალი-

ზაციის პირობებში, თბილისი 2018.

9. თამარ ბეგდარაშვილი - საქართველოს საექსპორტო შესაძლებლობები და პერსპექტივები საერთაშორისო ვაჭრობაში, თბილისი 2019.

10. ფინანსური სტაბილურობის ანგარიში 2019, საქართველოს ეროვნული ბანკი.

11. International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions 2010, Department of Economic and Social Affairs Statistics Division, United Nations New York, 2011.

12. <https://www.geostat.ge/ka>

13. <https://stopcov.ge/>

14. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>

15. <http://www.economy.ge/?page=home>

16. <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

17. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/evaluating-the-initial-impact-of-covid-19-containment-measures-on-economic-activity/>

18. <https://joebiden.com/covid19/>

19. <https://voxeu.org/debates/economics-time-covid-19>